

gesen majd egy szűkebb pályázaton döntenek. — A bécsi Erzsébet-emlék pályázatára hatvanhét pályamunka érkezett és az első díjat nem adták ki, de más-különbén is a pályázat eredménye igen is közép szinten áll. A példákat könnyű szerrel szaporíthatnók, s ezekből vagy azt lehetne kimagyarázni, hogy most nagy a művészprodukción, vagyis hogy sokan vannak a művészek, vagy azt is, hogy nagy a konkurrencia és kicsiny a fogyasztás. Ezek a kérdések mindenesetre figyelemre érdemesek; mert hogy ez a versengés nem normális, nem egészséges, hogy itt valami baj van s nem is egy — az valószínű. Gondolkozzanak fölötté, akiket illet.

EMILIA ARS. E névvel sűrűn találkoztunk a torinói iparművészeti kiállítás olasz csoportjában. *Aemilia Ars* néven egyesültek ugyanis a felsőolaszországi iparművészek és közös lobogó alatt indultak harcba a modern iparművészet sikeréért. Lázás gyorsasággal igyekeztek a külföldi haladás nyomába lépni. Aránylag rövid idő alatt szép eredményeket is értek el, a miben különben sok része van ügyes szervezkedésüknek.

Az *Aemilia Ars* alapítója Ranuzzi Cézár gróf, a ki Bolognában 1898-ban a társadalom és az iparkamarák útján az iparművészetet fellendítő egyesületi eszmének szerzett híveket. Az *Aemilia Ars* megalakulásával különösen a vidéki és kisebb műiparosok nyertek sokat. Művészi tervezeteket bocsájtott ingyen tagjai rendelkezésére, pénzsegélyekkel és kölcsönökkel támogatta a vagyontalanabbakat, a kész munkákat fizetésbe elfogadta és általában igyekezett mindenféle közvetítést teljesíteni, a mi a művészek és az iparosok, az iparosok és a közönség közt előfordulhat. Már 1900-ban üzletet nyitott Bolognában, a hol kizárólag az *Aemilia Ars* felügyelete alatt, illetőleg segítségével létrejött iparművészeti tárgyak kerültek eladásra. A percentek épp csak hogy fedezték eleinte a kiadásokat. Azóta azonban megnagyobbodva már Párisban, Londonban, Bécsben és Genfben is van az *Aemilia Ars*nak állandó üzlete.

Igen tanulságos az *Aemilia Ars* szabályzatának néhány pontja, a mely 25 évi időtartamra van kötelezőleg megállapítva. Célja: 1. az iparművészetet művészi irányban, de mindenkor csakis a gyakorlati célnak megfelelőleg fejleszteni; — 2. az iparművészeti tárgyak értékesítése

és pedig olyanformán, hogy a haszonból a művész, iparos és kereskedő igazságosan részesedjék. Fő- és fióküzleteiben csakis olyan tárgyak árusíttatnak, amelyek e kettős célt szemmel tartják. A társulati vagyoni alapját 100 lírás részvények képezik, névre kiállítva.

A társulati ügyeket választott tagok intézik, a művészeti kérdések megoldását pedig egy külön bizottság eszközli. Három évre szól a vezetőség megbízatása rendesen. Három év leteltével újra választanak elnököt, pénztárost, titkárt és 11 választmányi tagot, a kik közül 6 tagnak szabályzatszerűleg hölgynek kell lenni. A választmány nevezi ki a 9 tagból álló művészeti bizottságot (ezek közt 4 hölgy), a mely bizottság a maga kebeléből választ egy igazgatót. A választmány és a művészeti bizottság szerzi be a terveket, osztja ki, bírálja felül a kivitt munkát, elfogadja elárúsításra, meghatározza az eladási árat, felügyel a nyereség elosztására stb.

Közgyűlési, elszámolási s más szervezeti szabályai az *Aemilia Ars*-nak megegyezik más hasonló egyesületekéivel mindenütt kidomborítván a női tagok egyenjogúságát és a kereskedelmi érdekek ápolását. A tiszta haszon felerészben az alaptökéhez csatoltatik, felerészben pedig a részvényesek közt osztatik fel.

SZAKIRODALOM.

ERESZTOLTÉSRE VALÓ BETŰMINTAKÖNYV. Rég érzett hiányt képez a női kézimunka segédeszközei közt nálunk Magyarországon az olyan betűminták gyűjteménye, a mely keresztöltéses himzésben megvalósítható abc-eket tartalmaz. Jobbára német füzetecskékre szorult eddig a kereső és oktató e téren. Nem számítva azt, hogy idegen abcék jegyei nem alkalmasak a magyar nyelv hangzóinak visszaadására, formailag is ellenszenves olyan típusokat használni, mely tőlünk távol áll. A megtört vonalú német (fraktur) betűk helyett, nálunk a gömbölyű latinírás (antiqua) nyert polgárjogot s ugyanez az írás szerepel már legrégebb idők óta himzéseinken is. Szívesen fogadta tehát az Iparművészeti Társulat végrehajtó

bizottsága Péterffy Lajos indítványát, melynek értelmében egy a mai magyar igényeknek megfelelő, keresztöltéses himzéshez alkalmas betűmintakönyvet rajzoltasson. A társulat az érdekes feladatot Hollós Károly tanárra bízta, a ki Bocskay György XVI. századbeli magyar kalligrafus fonatos betűit, ugyanazokat, a melyeket lapunkban kezdőbetűknek használunk, veszi e célra részben alapul. A tervezett könyvecske még ez év szeptemberében jelenik meg a Társulat kiadásában és benne nemcsak betűk, hanem szegély- és sarokdíszek, keretkéminták is lesznek. Kívánatos, hogy magánosok és iskolák is mennél melegebb pártfogásba vegyék az első magyar keresztöltésre való betűmintakönyvet.

MINTALAPOK iparosok és ipariskolák számára c. füzetes mű, a melynek kiadását — mint már jelentettük — a kereskedelemügyi miniszter a M. Iparművészeti Társulatra bízta, első három füzetét szeptember havában küldik szét. A késelemnek részben az az oka, hogy az előző évfolyamnak utolsó füzetét csak május havában jelentek meg, másfelől pedig a társulat nem akarta a nyári szünet küszöbén, úgyszólván a holt időnyben, ezt a nagyfontosságú vállalatát közzé bocsátani. A mű prospektusa a társulat titkári hivatala révén kapható.

KATHOLIKUS MAGYARORSZÁG; a magyarok megtérésének és a magyar királyság megalapításának kilencszázados évfordulója alkalmából. Szerkesztették dr. Kiss János és dr. Sziklay János, nagy 4° 2 kötet. 38 műlappal, 1300 a szövegbe nyomott képpel és 2 térképpel. Budapest, Stephaneum 1902.

A munka tartalmával itt közelebbről nem foglalkozunk, ennek a méltatása más helyre való. Csak azt említjük föl, hogy I. része a római katolikus egyház történetét Magyarországon tárgyalja, II. része a katolikus Magyarország művelődési tényezők történetét, III. része a magyar katolikus egyház szervezetét ismerteti. A II. részben, vagyis a művelődési tényezők történetében aránylag kis hely jutott az egyházi képzőművészetnek, amelyet nem egészen kilenc oldalon kellett Divald Kornélnak röviden megírni; amiből látnivaló, hogy a szereplőket a mű szerkesztésénél különleges szempontok vezették, mert bár az egyházi művészetnek bővebb megírása éppen ebben a munkában nagyon is helyén lett volna, mégis aránylag igen

kis helyet juttattak neki. Hol foglalkozzanak a katolikus egyház művészetével, megírásának hol lenne alkalmasabb helye, ha ebben a jubiléus és amint látszik nagy gonddal készült munkában nem? De hát itt ezen a téren is csak úgy vagyunk a művészettel, mint más téren; csak beszélünk róla, de tenni érte vajmi keveset teszünk. Vagy tán a kath. egyháznak a művészettörténetben ne lett volna szerepe és a művészettel az egyház a maga dolgán kívül nem sokat törődött volna? Ez nincs így és nem is volt így soha; sem másutt, sem Magyarországon. A művészet, és hogy e lap hasábjain különösen kiemeljem, a művészi ipar is az egyháznak nagyon sokat köszön; mert bizony a művészi ipar egyes ágai az egyház istápolása nélkül nem fejlődhetek volna, és alkotásainak nagy része az egyház nélkül soha se létesült volna. És nálunk Magyarországon is a műipari alkotások nagy része az egyház révén keletkezett. Csak vissza kell emlékezni az ezredéves kiállítás történeti részére, vagy az ötvösműkiállításra. De ha ez így van, akkor a katolikus Magyarország művelődésének történetében az említett kilenc oldal szöveget határozottan keveseljük, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy ott egy kalap alatt építészetről, szobrászatról, festészetéről és művészi iparról van szó.

Az említett munkát azonban ezek ellenére sem említettük volna fel e helyen, ha erre más nem készített volna. Ez pedig a munkának illusztratív része. A műnek 1300 képe között ugyanis 250—280 van olyan, amely művészeti tárgyat ábrázol: hol történetileg érdekes épületet, hol műipari tárgyat, hol falfestményt v. könyvdíszet. Ezek a képek a többivel a munkának határozottan javára szolgálnak; mert ezek révén az olvasó a könyvet bizonyosan többször veszi kezébe, mint venné azok nélkül; értjük azt az olvasó közönséget, amelynek kedvéért a képeket készítették (mert hisz kétségtelen, hogy a képeket valósággal azért illesztették a szöveg közé, hogy a könyv így is mutasson, valaminthogy azért adtak rá díszkötést, — díszkötést — amelyről sok jót ugyan nem lehetne mondani — hogy külsőleg is mutatósabb, tetszesebb legyen). Erre a célzatra mutat az is, hogy a képek legtöbbje nincs a neki való helyen, hanem körülbelül egyforma sűrűségben a szövegben szerteszét elhelyezve. Így tehát az illusztráció csak külső dekorációvá lett, amit annál inkább

lehet sajnálni, mivel közötté számos kép van, amely jobb sorsra lett volna érdemes.

S most erről a jobb sorsról akarunk még szólni. Ez a jubiláris munka ugyanis aránylag csak keveseknek kezébe jut; a nagy közönség nem fogja látni. Így tehát céljának tulajdonképpen csak félig felel meg. Így van az ennél a kiadványnál is mint számos más alkalmi, jubiláris díszkiadványnál volt. Mi azt tartjuk, hogy e kiadványnak közérdekű, irodalmi — tehát első és második része megérdemelné a nagyobb mérvű elterjedést, — de csakis a megfelelő és teljes illusztrációkkal; azonban hazai műveltségünk tényezőjeként nem mint díszmű, hanem éppen a közműveltséget terjesztő olcsó kiadvány. Amire azonban itt e lap hasábjain különösen súlyt fektetnénk és ami felhívásunk tulajdonképpeni indoka volt: hogy a kiadó Stephaneum jelen kiadványában felhasznált illusztrációkat csoportosítsa, azokat természetesen a most már nagy számban rendelkezésre álló kép- és kliségyűjteményekből bővítve és a még szükségesekkel kiegészítve: vagy egy magyar művelődéstörténeti vagy kisebb keretben — amit még szívesebben ajánlanánk — egy magyar művészettörténeti, de olcsó képes atlasz összeállítására és kiadására vállalkoznék. Ilyen történeti képes atlasznak hasznát venné az iskolai tanuló ifjúság, a magyar iparos középosztály, valamint az egész magyar műveltség. Ennek létesítésével a Szt.-István-Társulat nagy érdemeket szerezne magának és nagy szolgálatot tenne a hazának.

Most a legutóbb Bécsben tartott iskolai tanszerek kiállításán is kitént, hogy ebben az irányban semmi eredeti jó dologgal nem bírunk. Szükségünk pedig ugyancsak volna ebből a szempontból is ilyen képes atlaszra. Ismételve felhívjuk tehát az illető köröket a vállalkozásra és a „Katholikus Magyarország“ kiadóját illusztrációinak ilyféle hasznosítására.

Csízik Gyula.

HAZAI NAGYTERMELŐK CÍMJEGYZÉKE. A kereskedelemügyi magy. kir. miniszter úr megbízásából, a magyar kir. Kereskedelmi Múzeum a nyár folyamán úgy a hazai, mint a külföldi fogyasztó közönség és üzletvilág tájékoztatása céljából hivatalos források nyomán magyar, horvát, francia, német és angol kiadásokban lehetőleg teljes és megbízható címjegyzéket tesz közzé a hazai jelentősebb beszerzési forrásokról. E célból

eddig mintegy nyolcezer kérdőívet küldött szét a hazai gyárosok, nagyobb kézműipari telepek, *műiparosok*, a hazai termények nagybani termelésével és kivitelével foglalkozó birtokosok és kereskedők, továbbá a különféle mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, szállítási vállalatok, érdekképviselők és egyesületek, a központi árú értékesítő intézetek stb. címeire. Azokat akik, illetve amelyek eddig a kereskedelmi múzeumtól hozzájuk érkezett kérdőívet még nem küldték vissza, vagy nem kapták meg, a magy. kir. Kereskedelmi Múzeum igazgatósága most ez úton is felkéri, hogy címeiket és működésük rövid ismertetését mielőbb küldjék be a nevezett igazgatósághoz, vagy ha pedig ezen kérdőívek elvesztek volna ilyenek újból való elküldéséért forduljanak a magy. kir. Kereskedelmi Múzeum igazgatóságához, nemcsak az ő érdekük, de jelentős országos érdek is fűződik ahoz, hogy ez a hivatalos jegyzék lehető teljes képet nyújtson a magyar állam külkereskedelmének tényezőiről úgy a magyar közönségnek, mint a nagy külföldi piacok üzlet világának. A kiadvány hivatalos jelleggel bír és a kérdőíveken bekért adatok *teljesen díjmentesen* közöltetnek a szövegben.

HEVESI LAJOS: Österreichische Kunst im XIX. Jahrhundert. Leipzig, Seemann, 1903. 4°

Hevesi Lajos magyar ujságíráson kezdte irodalmi pályáját s jelenleg egyik legjelesebb művészeti írója Bécsnek. Leisching írja róla a „Kunst und Kunsthandwerk“-ben, hogy „tudása nagy és mindenki meggyőződhetett, hogy ez a finoman képzett mestere a stílusnak miként érzi át és adja vissza azt a mit tud és lát, a ki csak valaha kritikáit és essay-eit olvasta, benne gyönyörködött s rajta iskolázta magát“.

Hevesi e műve a XIX. századbeli osztrák művészetről szól, a mely természetesen bennünket magyarokat is közelebről érdekel. Nem vagyunk ugyan az „osztrákok“ közé belesorolva, ettől tapintatosan megkímélt honfitársunk, de annyi hatás érkezett hozzánk Bécsen át, hogy a magyar művészet fejlődésének megértéséhez elkerülhetetlenül szükséges megismerni az osztrák művészet történetét is.

A könyv három fő részre oszlik: „Akadémikus korszak“, „polgáris és romantikus“, és végül „I. Ferenc József alatti művészet“. Gazdag képsorozat támogatja a szöveget, melyben egész sereg magyar

névvel találkozunk, mint Doby, Hirémi, Koppay, Korompay, Markó, Horovitz, Michalek, Munkácsy, Than stb. Sőt iparművészetünk Bécsbe vezető szálaírói is felvilágosítást nyerhetünk Hevesi könyvében, így pl. találóan látjuk jellemezve, hogy a herendi Fischer és Zsolnay hatása mennyiben mutatkozik a bécsi keramikában.

Egy érdekes részről kell még szólnunk, arról t. i. a hol Hevesi a Biedermayer-stilusról nyújt elemzést. Sok tekintetben hasznát vehetjük jellemzésének a régi pesti polgári bútorokra vonatkoztatva is, mert Pesten is megtörtént a katonás merevségű empire-nak polgári irányban való tovább fejlődése. Steindl királyutcai asztalos műhelyéből nem egy olyan eredeti bútor darab került ki, mely az iparművészeti muzeumban is helyet foglalhatna s épp olyan jellegzetes sajátosságokat mutatnak, mint a minőket Hevesi a bécsi bútorokról feljegyez.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZEK TÖRZSKÖNYVE.

Az Iparművészeti Társulat kiállításainak ki-tüntetettjei: *Hibján* Samu tanár, 1900. párisi kiállításon ezüst-éremet. 1900-ban a karácsonyi kiállításon zománcművekért elismerő oklevelet. Budapest, 1896-ban múzománcolásért mil-leniumi nagy éremet. 1893-ban zománcozásnak a fejlettség magas fokán való műveléseért 100 forintos I. díjat. 1902. Torino, ezüst-érem. — *Hirschler* Mór, 1900-ban a párisi kiállítási ezüst-éremet. — *Hollóházi* majolika-és kőedénygyár. 1900, Páris, elism. okl. — *Hortí* Pál, 1898-ban az iparművészeti tervezés terén kifejtett sikeres tevékenységeért 200 koronás díjat. 1899. évi iparművészeti arany-éremet azért a sokoldalú és kiváló tevékenységeért, amit a nevezett úgyis mint tervező művész, úgyis mint az iparművészettel gyakorlatilag foglalkozó egyén kifejtett s így a modern magyar iparművészet fellendülése érdekében jelentékenyen közreműködött. 1900. Páris, három arany-érem, egy ezüst-érem és egy elismerő oklevél. London, a „Studio“ internationalis kiállításán ezüst érem. 1902. Torino, diplôme d'honneur. — *Horváth* Endre asztalos, 1901. Torino, diplôme de mérite. 1900-ban a párisi kiállításon ezüst-éremet. — *Huber-Tarján* Oszkár ékszerész-ötvös, 1902.

Magyar Iparművészet.

Torino, arany-érem. 1901. zománc. ékszerekért állami éremet. — *Istvánffy* Istvánné, Török-becse. 1900, Páris, bronz-érem. — *Izabella nőgyesület*, Pozsony, 1898-ban 200 koronás díjat, mert előkelő ízléssel karolja föl a népies formákat s ez által a házi-iparszerűen előállított himzéseinek művészi becsét ad, s e téren állandó haladást tanúsít. — özv. *Jakab* Aladárné, 1893. női kézimunkáért III. díjat. — *Jámbor* Lajos, 1902. Torino, arany-érem. — *Jancsurák* Gusztáv, 1898-ban kifogástalan jó munkáért 50 koronás díjat. 1900. Páris, ezüst-érem. Rézdíszművekért, 1902. Torino, diplôme de mérite. — *Jaiser* Gyula, 1888-ban börmetszésért elismerő oklevelet; 1889-ben 200 forintos díjat. — *Jungfer* Gyula, 1892-ben a tömör vas-kovácsolásban elért művészi eredményért elismerő oklevelet. 1900. párisi kiállításon arany-éremet. — *Jung* Alajos aranyozó, Budapest, 1896-ban jó munkáért elism. oklevelet. — *Kabay* Dánielné, 1900. Páris, bronz-érem. 1902. torinói kiállításon selyem-szőnyegért ezüst-éremet. — *Kalser* Mari, 1896-ban jó munkáért közreműködési éremet. — *Kántor* Tamás műasztalos, 1900-iki párisi kiállításon ezüst-éremet. — *Keszli* Ferenc műasztalos, Zalaegerszeg, 1900-iki párisi kiállításon ezüst-éremet. — *Kissling* Rudolf és fia, 1900. Páris, arany-érem. 1902. Torino, ezüst-éremet. — *Knöpfmacher* Gizella, 1896-ban, jó munkáért közreműködési éremet. — *Konderth* Mária, műhímző, Budapest, 1896-ban iparművészeti haladásért és jó ízlésért mil-leniumi nagy éremet. — *Kondor* Lajos műlakatos, Sümeg, 1896-ban jó munkáért elismerő oklevelet. — *Komáry* Erzsébet, 1894-ben börmetszésért 50 forintos III. díjat. — *Kossuch* János, 1900. Páris, ezüst-érem. — *Kosztka* János, Stomfa, 1900. Páris, elism. okl. — *Kovács* György béléspapírért, 1902. Torino, diplôme de mérite. — *Koválszky* Sarolta, Német-Elemér. 1899-ben művészi szövésért elism. oklevelet. 1899-ben művészies házi-iparszerűen űzött szövészetért társulati elism. okl. 1900. Páris, ezüst-érem. Szövött szőnyegekéért, 1902. Torino, ezüst-éremet. — *Kozilek* József és fia, 1900. Páris, ezüst-érem. — *König* Izidor, 1899-ben asztalos-munkáért 200 koronás díjat. — *Kramer* Henrik, 1900. Páris, ezüst-érem. — *Krausz* Károly és József, 1900. Páris, bronz-érem. — *Krejesovitz*, Budapest, 1900-ban a párisi kiáll. elismerő oklevelet. — *Kriegler* Dávid, 1900. Páris, ezüst-érem. — *Kriesch* Aladár festőművész, 1900, Páris, bronz-érem. 1902. Torino, ezüst-éremet. — *Kulcsár* és társa, 1900-ban ötvös és rézművekért elism. oklev. — *Langer* Ignác, szobrász, 1900-ban a párisi kiállít. ezüst-éremet. — *Latzkó* testvérek, 1900. Páris, elism. okl. — *Láng* Nina, Szerb-Elemér, 1900. Páris, bronz-érem. — *Lengyel* Lőrincz, műasztalos, Szeged. 1900-iki párisi kiállításon arany-éremet. — *Link* Fülöp István, 1888-ban sodronyos zománcért elismerő oklevelet. 1891-ben sodrony-zománczció ötvös-műért 50 frtos II. díjat. 1900. Páris, ezüst-érem. *Linhart* Vilmos. 1892-ben művészi előállítású legyezőért 50 frtos II. díjat. — *Loránfi* Antal,